

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díjja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

Fogjunk a tettez.

(Folytatás.)

Melyik egyházpolitika jobb, ez-e, a mit én ajánlok, vagy a mit a zsinathalasztók tábora, mely politikai nézetből javasol? annak megítélését a közönségre bizom, de kimondom, hogy bárminemű politikai érdekek által ne engedjük domináltatni magunkat, mert épen a haza valódi érdekei ellen követnénk el bünt, ha ziláltságunkat tovább is megtűrnők, és fejünk felett hagynók elszállani a bevégzett eseményeket, cserben hagyatva egyházi érdekeinkben még azok által is, a kikre méltán számíthatnánk, ha közvéleményünk nemcsak jutalmazni és emelni, de sújtani is képes lenne már egyszer valahára főleg azokat, a kik mint protestánsok a prot. szellem és jog ócsárlói, vagy a hatalmi polczon megtagadói is.

De az időszerűséget ostromló argumentumok közt egy dologról részletesebben is kell szólanom. Zsinatunk megtartásához, némelyek által, föltétlenül mondatik ki, a vallásszabadságról alkotandó törvény, még pedig részint azért, mert az 1791. 4. t. cz. szerint megkívántató sanctio mindig kétséssé tenné zsinatunk munkálkodásának eredményét, részint pedig azért, mert a prot. elvekkkel ellenkeznek szabályainknak ily sanctio alá boesátása, a mint már erre nézve az erdélyrészi ref. egyház tényleg szerencsésebb helyzetben is van.

Ez a kérdés fölvetetett már a legelső „ad hoc“ konventi ülésben is; később pedig, midőn az erdélyi egyházkerület kívánalmi tárgyalattak a debreczeni bizottsági ülésekben, tüzetesebb vita tárgyául is szolgált.

Voltak kevesen, a kik a sanctiót perhorrescáltak s ezen iránynak Hegedüs László adott nyílt kifejezést; a tiszántuli javaslat Révész Imre tollából a zsinat tárgyaira nézve, a sanctióra támaszkodott, de igen eszélyesen, különválasztá az államot is közelebbről érdeklő dolgokat s azokra nézve a zsinatot

csupán nyilatkozatokra utalá; s általában is úgy látszott, hogy úgy maga Révész Imre, mint számos elvtársai, épen érdeklünkben, hogy egyházi törvényeinknek súlya és a polgári hatóság előtt is kifogástalan érvénye legyen, a sanctiót szükségesnek ismerték el. Én azt mondtam e kérdésben, a magyar ref. egyháznak, mely jogalapját már régóta bírja, s vallási szabadsága *békekötésekben* van biztosítva, a tiszta igazság szerint, nem kellene elfogadnia a sanctio szükségének elvét; de miután egyházunk, annak idején, szilárd jogalapját nem védte meg, sőt annyi üldöztetések és nyomások után, az 1791-iki törvényeket üdvözléssel s megnyugvással fogadta: ez idő szerint nem tehetünk mást, mint az ezen törvényben kikötött sanctiót, a megváltozott parlamenti kormányzat tekintetbe vételével, tehát némi formai változtatással, elismerni kénytelenek leszünk; de egyszersmind törekednünk kell, hogy magunkat az alól a jövendőre, legalább annyiban emancipáljuk, hogy az ily merevségben fentartva, szabályaink érvényesítésének gátjául ne szolgálhasson. Erre Lónyai Menyhért gróf szólott és ez időszinti sanctiót, a más vallásuak és nemzetiségekre való tekintetből, a ref. egyházra nézve is elismernőnek nyilvánítá; s ezzel kapcsolatban, azon indítványa, mely a tiszántulit némileg módosítva, el is fogadtatott, épen a sanctio kérdésének hatása alatt keletkezett s ezért mondatott ki, hogy a tervező bizottság „javaslatai körét ne terjeszsze többre, mint a minek a tartandó zsinat sikerrel megfelelhet.

Azon tárgyakra szorítkozzék, melyek a magyar prot. egyház legfontosabb és legsürgősebb megoldandó kérdéseit képezik, és melyek csak e zsinaton hozandó törvények által oldhatók meg.“

Nekem tehát mikor már a konventi többség, épen a sanctio korlátjára gondolva, ily világosan határozott, és bár egyenesen magára a kérdésre nézve, nem tartotta ildomosnak nyilatkozni. de mégis implicate, túlhaladta a kérdés vitatását; nekem tehát

elég volna csak rá mutatnom e tényre, s még ha merően ellenkező nézeteim volnának is a sanctióról, megnyugodnom a többség felfogásában, főleg, ha nem is kísérlettem meg a Hegedüs László nyílt álláspontját védelmezni a konventen, mint nem kísérle meg, tudtommal, Török Pál ur.

De hát mégis bátor vagyok kérdezni, hogy vallásszabadsági törvény mellett is, a csupán állami érdekek szempontjából, nem fogna esni a mi egyházi törvénykönyvünk semmi áttekintés alá? Én azt hiszem, hogy itt a sanctió formája az, a mi ellen törekednünk kell; de törvényeink kihirdetésének biztosságát, az állammal szemben, bármily formában meg kell állapitanunk, mert a nélkül függve maradunk a levegőben; s Magyarországon sokan vannak, a kik kétlik, hogy a szabad egyház szabad államban, a polgári hatalom segélye nélkül, éppen a mi előnyünkre válnék-e? De végre is, mi még a sanctió kérdése mellett megélhetünk; miután azon elemek, melyek bármiféle gyűléseinken szabályokat, törvényeket alkotnak, szerencsére teljesen függetlenek az államhatalomtól, a mi egész Európában, alig van meg ily mértékben valahol, holott a sanctió, egész merevségében, majdnem mindenütt meg van. De hát nem *időszéri* zsinatokban szervezték magokat szegény külföldi hitrokonnaink! és lám ők élnek és virágoznak! mi pedig még várni akarunk szerencsésebb időket, szabadabb levegőt, hogy az alatt elpusztuljunk!

A sokat emlegetett erdélyrészi nagyobb szabadságra nem kívánok szólni, bár úgy tudom, hogy a Geleji katona-féle kánonok, *ő fejedelmi fensége kegyes beleegyezésével* hirdettek ki; úgy tudom, hogy a leopoldi diploma a régi viszonyokat erősítvén meg, a sanctió további fentartását nem zárta ki; sőt úgy tudom, hogy Erdély minden önálló törvényhozó hatalma mellett is, még talán több zaklatásnak volt kitéve, vallási és iskolai ügyeire nézve, mint Magyarország; így a felség főfelügyeleti jogának egyoldalú értelmezése folytán, 1763-ban összes iskolai vagyonukat bekövetelték. II. Józseftől az újabb időkig követelték jegyzőkönyveik beküldését; 1813-ban a házassági pereket felkivánták az udvarhoz; vallástani könyveiket vizsgálat alá vetették stb; kérdezném tehát, hogy mi hasznát vették a törvényhozói hatalomnak a nehéz időkben? Azt, hogy azt az államhatalom nem respektálta soha? Mert, hogy 1871-ben ezen jognál fogva, új szervezésüket megállapították, azt nem tekinthetik nagyobb jognak, mint a melyet ugyanezen időszakban minden magyarországi superintendencia is gya-

korolt; de a mely jogot, ha teszem föl, ezen alkotmányos korszak is bevégezné pályafutását, csak-ugy kérdésessé tehetné egy önkényes uralom, ugy Erdélyben, mint nálunk. Ha tenné, szerintem is, jogsértőleg tenné, de éppen azért, hogy ezt ne is tehesse, a ref. egyház *jogalapját*, a mai idők és viszonyok szerint, *világosan* kell megállapitanunk, mert a jogfejlődés biztosságát esetlegességeknek kitenünk többé nem szabad. Az 1859-ik évi páteneses időszakot ne idézzük fel többé, mert jaj volna nekünk, ha ilyesmit akar csak egy egyházkerület is acceptálna — zsinat nélkül!

Midőn tehát Erdélyben is, törvényhozói hatalmat, mely a mi régibb zsinatainkénál több volna, sanctió nélkül, egész 1871-ig nem látok, részükről jogfeladásról csak annyiban lehetne szó, hogy ők még a politikai unió után is, egymagokban bírnak annyi joggal, mint nálunk a 4 egyházkerület, dehogy valaha több jogot gyakoroltak volna, azt azon kánonkönyv mutatná meg, mely nem szentesített, a melyet én részemről nem ismerek; hanem igenis ismerem a főconsistorium jegyzőkönyveit, melyek a zsinati kormányzás megszüntével, a szabályokat is magokban foglalják; s melyeket legfelsőbb helyre fölterjeszteni kénytelenek voltak. Né ábrándozunk azért, uraim, a mult idők csaléképei fölött; mert jól tudom én becsülni azon nagy előnyt, melylyel Erdély protestáns fejedelmek alatt dicsekedhetett; de közös érdekeink ma arra intenek, hogy a „bona pacta, cari amici“ jelszavával, a mai állami és társadalmi viszonyoknak megfelelő állást foglaljunk el és a mi jogot bírunk, azt összetett vállal, kérdésessé tenni sem Erdélyben, sem Magyarhonban, ne engedjük.

Meg kell jegyeznem még azoknak, a kik azt vélik, hogy csak a zsinat alkotásai igényelnének sanctiót, tehát minden egyéb gyűléseink, különösen pedig a konventek határozatai, magukban végrehajthatók; meg kell jegyeznem, hogy ez a föltevés sem mondható egészen biztosnak, mert nem a forma, de a dolog érdeme az, a mire nézve az államhatalom, eddigelé főfelügyeleti jogát, helyesen vagy helytelenül, érvényesíteni kívánta. Bizonyosága ennek azon tény is, hogy az 1791-ki zsinat több intézkedéseit, az 1821-ik évi general konvent életbeléptetni akarván; ezen *konventi határozatokat a felség*, a magyar kir. helytartó tanácsnak 1821. jul. 31-én kelt intézménye által helybenhagyta, *santionálta*. Azóta, jóformán, itt vagy ott némi változtatással, ezen alapon áll egyházalkotmányunk; és kérdem már most, hogy ha a

jogfolytonosságnál fogva — mert ezen sanctió ténye ellen sem tiltakozott egyházunk — a konventi határozatokat is, helybenhagyás nélkül, kihirdettetni nem engednék: mit nyernénk a konventtel a zsinat ellenében? Azt, hogy az, ha törvényhozási tárgyakkal foglalkoznánk, éppen úgy ki nem kerülhetné a sanctió kérdését, mint a zsinat; már pedig azt hiszem, hogy ha mindenképp sanctionáltatnunk kell a fenforgó nagyfontosságú egyházi és iskolai ügyek szabályzatát, ránk nézve sokkal megnyugtatóbb s hatására nézve sokkal biztosabb, ha ezen szabályzatot egy szélesebb alapon alakult testület készíti, nem pedig a szűkebb és már csak közvetett képviseleti alapon álló konvent.

Fejes István.

(Vége köv.)

Temetési szertartásaink.

(Folytatás.)

„Venio nunc ad odiosissima.“

Bármily visszatetszők és szertásaink egyszerűségét bármennyire sértők legyenek is ama kinövések és f rdeségek, melyeket eddig kiemeltem, egyházunk tanai és elveivel nem állanak oly éles elvi ellentétben, nem oly idegenszerűek, mint ama pompa funebris-féle utcai látványosságok, melyek főleg városi egyházainkban az előljáróságok elnézése mellett mindinkább divatosakká válnak s a melyeket a nép gyermekes öntetszergése, hiusága, hovatovább temetési szertartásaink kiegészítő részévé, egyik alkotó elemévé tesznek.

A népnek ma már nem elég tisztességes a temetés, ha az elhunyt kedvesek felett inádságot vagy egyházi beszédet s talán két, három egyházi beszédet mond a lelkész s háznál, utcán és a temetőben éneket zeng a kirendelt gyermekesereg vagy a meghívott énekkar; a trombita és klárinét riadalmas és sikoltó hangja, a fáklyák lobogó lángja, kardhegyre szurt citromok gyermekes látványa is mind igénybe vétetik a temetés pompájának emelésére. Ha egy ily látványos és hangzatos temetési menettel találkozunk, úgy tetszik, mintha nem gyászoló, de sőt inkább vigadó tömeg jönne felénk, úgy tetszik, mintha nem a puritán egyszerűséggel dicsekvő ref. egyház hiveinek a mulandóság bús képei által meghatott serege, hanem egy pogány római gyászkíséret világi pompában fényelgő tömege állana előttünk! Hát mit keres a mi temetéseinknél a kábitó zene éktelen moraja? Mire valók a Proserpina tiszteletére emlékeztető fáklyalángok? Mit jelentenek és mit keresnek ott azok a citromos legények? Ott hol a bús komolyság, néma magabaszállás, a sötét gyász az egyedül méltó jelvények, mire valók ezek a lelketlen külsőségek, ezek a pogány czafrangok? A pogány Rómában szólt a gyászzene, lobogtak lefordított fáklyák, szerepeltek a sirató asszonyok s talán ezek mind igen illettek ott; hiszen istenitiszteletök és minden szertartásuk lelketlen külsőségben állt, a szív benső magabaszállása, a lélekteljes bensőség náluk ismeretlen volt.

De nézzük csak közelebről e pompa funebris-t! Sok

helyen nálunk reformátusoknál is megköveteli a nép, hogy a lelkész, habár csak a templomban szolgál, a halottas házhoz lemenjen tisztesség okáért s a templomból a temetőbe kísérje a halottat. A menet élén mennek a zenészek, sokszor nagyon rongyos cigányok, utánok az éneklő fiúk s ezek után a lelkész. Mily szép társaság! S a komoly hivatását felfogó, egyháza elveit buzgón tisztelő lelkésznek az ő vallásos érzelmeit és gondolkodását sértő, komoly hangulatát zavaró, gyakran minden ízlést és művészetet nélkülöző zene zagyva hangjai mellett kell mennie a templomig! A templomban nyomban rá megszólal az Isten nagyságát hirdető méltóságos egyházi ének. Czigány zene s az Istennek nagyságát magasztaló ének! Mily sértő contrast van ebben! A templomból alig lép ki a sokszor magasztos hangulatú közönség s ismét az a pogány trombita és klárinét marcangolja a jó ízlést és a vallásos szívet. De talán a temetőnél megszűnik a zene kísértése s a sirok álmát nem nyugtalanítja? Tévedne, a ki ezt hinné. Itt történik a legbotránkozhatóbb, itt űzi a könnyelmű nép a legnagyobb gúnyt egyháza szertartásával. — Mihelyt az utolsó ének is elhangzott az aláhullott göröngyök felett, a zenészek kezdik vallás gúnyoló mesterségüket. Míg az uton még olyan, a milyen komoly hangulatú darabot játszanak, a sir felett, parancsszóra a meghaltak kedves dalaikat huzzák rá; olykor bús melodiájuk ezek, mint a „Kalapom szememre vágom,“ „Cserebogár sárga cserebogár,“ de olykor víg vagy éppen bordalok, a megholtak gustusához képest. Nincs és nem is volt bennem soha semmi álszenteskedés, nem néztem a temetőt pópista szemüvegen, de engem mégis nagyon sértett mindig és sért ma is az ilyen eljárás, ezt én valódi profanationak tartom. És itt méltán kérdelem: „Quousquo tandem?“

A nép ezen visszaélést a bibliára hivatkozással is igyekszik menteni, jobban mondva igazolni; azt mondja ugyanis, hogy Szent Dávid is síppal, dobbal, lanttal és hegedűvel dicsérte az Istent, vagyis a nép irástudó albölcei a szentírással támogatják visszaéléseiket. Jól mondta hát a jó öreg Bod Péter, hogy a szentírás olyan erdő, melyben kiki vághat magának botot; bizonyára a szentírás annál inkább alkalmas különböző nézetek támogatására, minél kevesebb figyelemmel és értelemmel s talán lelkiismeretességgel használják és alkalmazzák annak egyes tételeit. Így igenis tény az, hogy az ó-szövetségi nép Isten dicsőítésére és magasztalására, örömeiben és jólétében hálája kimutatására különböző zeneszereket használt az isteni tisztelet alkalmával, de nem olvassuk azt, hogy a gyász kifejezésére, a temetési szertartások emelésére is megszólaltatták volna a dobot és hegedűt stb.; sőt a zsidók gyászában az ének sem szerepelt, legalább az én tudtommal; sőt éppen a CXXXVII. zsoltárból az egyszerű ember is kiolvashatná, hogy a babyloni fogságban gyászoló nép hegedűjét fűzfákra akasztotta s nem énekelt. Tehát a nép a temetéseknél a zene használatát alaptalanul igyekszik a zsoltárok egyes kiszakgatott verseivel igazolni.

De bármit lehetne is kiolvasni az ó-szövetségből e tárgyra nézve, az határozó és döntő tekintélyvel nem bírna a ref. egyház kultusát érintő kérdésekben. A ref. egyház valamint tanaira, úgy a kormányzás és szertartásokra nézve is az új szövetséget ismeri és tartja elsőrendű forrásnak,

s ebben a sípna és dobnak vagy hegedűnek nyomait hiába keresné a legfűrkészőbb szem is. Az ily lármás temetés ellenkezik egyházunk mu'jával is; a kisebb vidéki egyházak ma is legfeljebb hírből ismerik azt. De a mily rohamosan terjednek épen a rosz szokások, félő, hogy utóljára vályogvető cigányokat is látunk majd temetéseinknél szolgálatot tenni, meit a legtöbb község zeneművészei ilyenekből állanak.

És ha általánossá lesz ez az éktelen szokás, mely az újabb időben a csillogó katonai temetések konkoly vetése gyanánt tekintendő, akkor nincs hatalom, a mely beszüntesse. Nem kell közönyösen nézni e bajt, hanem orvosoljuk a míg még nem késő. Addig is míg zsinat vagy konvent az ily dolgokban is intézkedik, a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés emelje fel tiltó szavát s ne engedje tovább harapódzni a bajt. Egyes egyháztanácsok a már népszerűvé vált evangélium ellenes pompáskodást alig tudnák elég hatályosan megakadályozni, sok helyen nem volna észszerű nyílt harczot kezdeniök a nép szeszélye ellen.

Debreczenben a különben oly komoly, derék czivisek is kezdik meg kedvelni a temetési pompát, zenét s több efféléket s a jelenlegi egyháztanács már komolyan foglalkozott is a temetési kérdéssel. A vallásos, puritán egyháztanács egyhangulag kimondá kárhóztató szavát az evangéliomilag reformált egyház elveivel ellenkező minden külsőségek, pogány eredetű czifraságok ellen, s eszélyes intézkedéseket tett azok megszüntetésére;*) még ily nagy tekintélyű egyháztanács sem látta czélszerűnek az erőszakos fellépést a már-már elharapódzott rosz ellen, mennyivel kevésbé alkalmazhatnák azt kevésbé tekintélyes testületek. De az egyházkerület, mely helyi insultusoktól nem tarthat, egyszerűen betiltja a visszaéléseket s megbünteti a tilalmával daczolókat. Ne vegyük csekélybe a dolgot; mert lassanként azon veszszük észre magunkat, hogy műveletlenebb s bizonyára még ma kisebbségben levő egyházbívek szeszélye az egyház egyetemének törvényhozói tekintélye mellé tola'kodik fel. Isten óvja ettől a mi egyházunkat ma és mindörökké. De ha elnézők leszünk, ez a veszély, ez a romlás okvetlenül be fog következni. — Azért „principiis obsta.“

Joó István.

(Vége köv.)

Pár szó a fanitók tovaképzéséről s a társadalomnak ebből folyó hasznáról.

E lap mult 1879. évi 22-ik számában, azon szerény indítványnak voltam bátor hangot adni: hogy az egyházker. kebelében létező nem okleveles néptanítóknak, a tanképesítési vizsga letételére, Debreczenben egy hat hétre terjedő pótanfolyam nyitatték. Hogy több oldalról pártoló és helyeslő nyilatkozattal találkoztam, azt mondanom is felesleges.

Azonban főtiszt. egyházkerületünk nagyjai, oszlopemberei, kiknek kezébe van letéve egyházkerületünk népnevelésének vezetése; szóval: ama felsőbb intéző kezek, kikben meglehet a jó akarat, sőt meg is van arra: hogy az egyházkerület néptanítóinak alapos tovaképzését elősegítvén, a

*) A debreczeni egyháztanács ide vonatkozó végzését egyik közelebbi számban adni fogom. J. I.

társadalomnak ebből kifolyó positiv hasznot biztosítsanak, lehet, hogy ama szerény czikkecskét figyelmükre sem méltatták. Hiába! Örök igazság rejlik ma is e szavakban, hogy: „szegény ember munkájának a haszna is szegény . . . !“ Legyen bár a haszon kevés, találkozzam e téren hideg közönyösséggel, mindegy; én azért szólni, beszélni s irni fogok azon megdönthetlen igazság mellett, hogy a működő néptanítóknak tovaképzése, ismereteik kibővítése, vagyis: korunknak megfelelő paedagogiai ismeretre van mulhatlan szüksége; mert csakis ekkor és így várható s remélhető az oly sokszor emlegetett népnevelés országának eljövetele, melynek megalkotói mi néptanítók vagyunk.

Akadnak ugyan itt-ott afféle kész emberek, kik ha a tanítóképesítési vizsga rostáján szerencsésen — már ugy a hogy — átatakirozták magukat, 25—26 éves korukban 5—600 frtos állomásra — ugy a hogy — felkapaszkodnak s itt aztán kényelmesen letelepedvén, összedugott kézzel bámulják a világ folyását. Ily kiadású két urral volt szerencsém mult hóban pár órát vasuton utazni; hol is miután nagy garral igénytelen személyemnek, csaknem markolható módon tudtára adták: hogy ők ilyen és olyan okleveles végzett kész emberek. stb.

Megvallom nem kis respektussal néztem végig a kéturon; azonban a királyházi vasuti állomásnál az egyik ur kérde tőlem: „Ugy-e kérem, hogy Királyháza Bereg megyében van?“ „Nem — felelém — hanem Ugocsában.“ Majd a halmi állomáson ismét azon kérdést intézi hozzám a másik t. okleveles ur: „Ugy-e kérem Halmi Szatmármegyében van?“ stb. . . stb. . . Képzhető, mily képet vághattam az efféle (kész emberek!) földrajzi, illetve helyrajzi ismeretere.

Az efféle magukról nagyon sokat tartó kész embereknek, mint megannyi apró óriásoknak, kik semmi szín alatt nem engedik maguktól elvitatni, hogy (ők!) eleget ne tudnának már 5—600 forintos fizetésre. (Tisztelet a kivételeknek.) Ezen urakra nézve igen nagy kár, hogy néhány századdal nem előbb éltek; mert bizonyosan ők találták volna fel a puskaport, vagy ha épen ezt nem, legalább is a fakilincset. Az ilyen s efféle kiadású urak előtt nem czélom a tanitók tovaképzéséről elmélkedni; de hogy mégis adósuk ne maradjak, önkénytelenül jut eszembe azon találoán jellemző párbeszéd, mit a nagy paedagog Diestervegről olvastam. Ugyanis találkozik a nagy Diesterveg a mezőn egyik növendékével s kérde: „Mit csinál ön?“

„K. tanár urnak tanulom a történelmet“ — felel a növendék.

„Nem gondolnám“ — ugymond Diesterveg.

„Dehogy, ugy!! — igazítá magát a növendék — magának tanulom a világtörténelmet.“

„Még ez sem lehet egészen — felelt Diesterveg — hanem jegyezze meg fiatal ember magának: hogy ha tanító akar lenni, tehát csak részben magának, általánosságban pedig a jövő nemzedéknek tanul. Ugyanazért ha nem ugy tanul s magát folytonosan nem ugy képezi, a mint kellene, nemcsak önmagának fog vele ártani, hanem egy egész emberi nemzedéket fog megrövidíteni illetékes szellemi javaiban.“ Sic-sic!! egy némely t. kartársak, már t. i. a kiket a dolog illet, ne vegyék rosz néven, ha nyiltan ki merem mondani: hogy a szellemi életben való megállapodás egy

értelmű a hátramaradással. De hogy fel vett tárgyamhoz visszatérjek, szükségesnek vélem kézzel fogható s a gyakorlati életből merített példákkal bizonyítani be azt: hogy a tanítók továbbképzése, a tanképesítő vizsga letételére előkészítő hat heti pótanfolyam létesítése által volna elérhető.

Mondja a példabeszéd, hogy: „a jó pap holtig tanul!” Vajjon egyházkerületünk 1063 tanítója még nem okleveles tagjaira nem férne-e fel a holtig tanulás, a folytonos továbbképzés, különösen ha arra alkalom, út, mód nyujtának? Avagy egy 5—600 lélekből álló községben működő néptanító eleget vél-e tenni hivatásának, ha vallás-, erkölcsstanra-írás-, olvasás-, számolás s más tantárgyakra, ha mindjárt kitűnően vezette is növendékeit?! — Óh! a világot sem! Nekünk nemcsak a nép gyermekeit kell oktatni, nevelni, hanem magát a népet is; és erre több út, mód mutatkozik szakképzett s a nevelés és oktatás titkaival bíró s odaadással működő néptanító előtt. — Ott van az ugynevezett „ismétlő iskola,” melynek a legkisebb községből sem volna szabad hiányzani, mert a voltaképeni népnevelés csak itt kezdődik. S ha már e serdülő generatio nevelése, oktatása nem képzett s avatott kezek között van, ott a népnevelés országa eljövételét ne várjuk. Mert vajjon éppen faluhelyen első sorban ki által terjesztessék a szellemi világosság s a társadalmi élet józan elvei, az egyleti élet eszméje, ki világosítja fel népünket annak sok oldalú hasznáról, roppant horderejéről?? talán a falu bakterje? Óh nem! Hanem a községbeli néptanító. A hazai történelem kimagaslóbb alakjai s kiválóbb eseményeinek korrekt előadása, itt képes lelkesülésre buzdítani az ifjak kebelét, s a hazaszeretetet csakis itt találhat termékeny talajra.

Továbbá nézzük: a terményrajz, földrajz, természet-tan, mind oly eldisputálhatlan tantárgyak, melyeket kellőleg képzett tanító, az ismétlő iskola növendékeinél értékesíthet úgy, hogy az az életre is kihasson, s állandóan megmaradjon. Ott van az okszerűbb gazdászat, kertészet, és végül a tornászat, mint a testi erő és ügyesség fejlesztésének eszközei, mint házi tűzhelyünk és a haza megvédhetésének hathatós előmozdítója. És most kérdem, hogy mindezekben ki legyen a nép vezetője, felvilágosítója, oktató barátja?... Talán a malom alatti politikusok vagy a filkózó urambátyámok?? Óh nem!! Százszor és ezerszer nem!! hanem igenis a képzett néptanító.

Mindezeket ekként látva, vajjon van-e értelme amaz állításomnak, hogy a tanítók továbbképzése, napi égető kérdéssé érlelődött? Ennek megítélését a t. olvasó közönségre bízom. De másrésztől szabadjon hinnen: hogy főtiszteletű egyházkerületünk nagyjai, vezérférfiai, kik ha történetesen igénytelen soraimat átolvassák, meg fognak győződni e soraimban körülírt s elég világos példákkal illusztrált állításaim valódiságáról; s annak idejében ott a hol kell, nagy becsű befolyásukkal nekünk tanítóknak továbbképzésünkre segédkezet nyujtva, a célbavett hat heti pótanfolyam megtarthatását elősegíteni kegyesen méltóztatnak.

A debreczeni tettes képezdei tanárkar volt az, mely e nagy horderejű indítványt megpendítette s az én csekély személyem pedig hosszas hallgatás és várakozás után ez ügyet felszínre hozta. De mennyiben a múlt évben a kérdéses pótanfolyam megtarthatását illetőleg az időből kifogytunk, tehát most jó eleve szólok s hívom fel az egy-

házkerület kebelében létező egyházmegyék tanítóit, tanteszületeit, hogy ez év tavaszán megtartatni szokott egyházmegyei gyűlésre egy kérvényt nyujtsanak be; melyben kéressék az egyházmegyei kormány: hogy e folyó évi nagy szünetidőben egy hat hétre terjedő tanképesítő pótanfolyamnak Debreczenben leendő elrendelését és megtartását, a főtiszteletű egyházkerületi gyűlés előtt javaslatba hozva, jóakarattal támogatni méltóztassanak.

Meg vagyok róla tökéletesen győződve, hogy ha ez életrevaló ügy, az egyes egyházmegyék által pártfogolva a főtiszteletű egyházkerületi gyűlésen javaslatba hozatik, okvetlen életet nyer. Adná Isten!!

Stiglicz Albert,
fertős-almási ref. tanító-organista.

Falusi levelek.

VII.

Mínt hogy éppen egyházlátogatási idény van, (nem tudok én sem az *évaddal* megbarátkozni) alkalmat veszek magamnak egyetmást ez intézményről is elmondani, ha felesleges dolgot nem cselekedném vele.

Ős keresztyén egyházi rendtartás ez, az apostoli levelek bizonyítják, hogy már az első keresztyén egyházakban szokásban volt az egyházlátogatás, a hol is mikor az apostolok megvizsgálták, nem tanítatik-e hamis tudomány? nincsenek-e elvetemült mótelyező egyháztagok? mindennek ékesen és szép renddel folynak-e? egyszersmind összeszedték az alamizsnákra szánt pénzeket, adományokat, hogy a szükölködők között kioszszák s bizonyára ezen ős presbyteri egyházakat csak ez apostoli gondozás és a szeretet adományának egymással való közlése tartotta össze a legszébb testvériességben.

De hát most egészen más időket élünk, a keresztyén reformált egyházak kormányzásának formáját a polgári társadalom kívánalmai szerint kellett minden országban alkotni. A magyar reformált egyház bizonyos mértékig a presbyteri rendszert fogadta el — különösen az egyes egyházak belkormányzatában — de bizonyos mértékben úgy látta jónak, hogy synodalis rendszert is alkalmazni kell s így e kettőt egyesítve presbyter-synodale kormányformát örökölt meg. Nem akarom most azt vitatni, hogy önállóan melyik kormányforma helyesebb és evangyeliomszerűbb, csak azon határozott nézetemnek adok kifejezést, hogy közöttünk magyarországi reformátusok között, ez egyesített kormányforma lehető legtisztább kifejezése a keresztyén külső szabadságnak, a synodalis kormányzat pedig a szabadságban levők önkéntes szövetkezésének. Nekünk szükségünk van mindkettőre azért, mert a keresztyéni szabadság egyházi létünk feltétele, egyesülésünk vagy szövetségünk pedig a sokféle nemzetiségű és vallású államban ismét társadalmi fennállásunk elodázhatlan szükséglete.

E synodalis kormányformának kifolyása az egyházi államnak egyházkerületekre, egyházmegyékre való felosztása mely hatóságok aztán zsinatilag vagy gyűlésileg intézkednek úgy a közös, mint az egyes egyházakra vonatkozó ügyekben; s min: hogy permanens gyűlésezés lehetetlen és felesleges is: az egyházmegyei és egyházkerületi tisztviselők időközileg is képviselik a hatóságokat s a felmerülő ügyekben bizonyos mértékig hivatva vannak intézkedni. E szem-

pontból képviseli az e.-megyei látogató küldöttség az e.-megyei felügyeletet, s ezért joga és kötelessége évenként egyszer az egyes egyházak szellemi és anyagi viszonyait megvizsgálni annak eredményéről a közgyűlésnek jelentést tenni.

Évekkel ezelőtt vitatva volt, czélszerű-e, szükséges-e az évenkénti egyházlátogatás. Részemről határozottan igenel felelek. Eltekintve attól, hogy ez intézmény kormányrendszerünknek már kiegészítő részévé lett: úgy egyházaink, mint iskoláink, belhivatalnokaink ügyei, munkássága, haladása vagy tespedése egyaránt követelik a folytonos éber felügyeletet. Fájdalom, nem vagyunk mi magyar reformátusok sem az általános műveltség, sem az egyháziasság oly magas fokán, hogy az egyes egyházak a teljes önállóságot, független szabadságot birni és használni tudnák; nem keresem az elmaradottságnak indokait, de hogy nem vagyunk csakugyan, annyi igaz. Ennélfogva egészen magunkra hagyatni nem üdvös; különben is fajunkban igen nagy hajlandóság van a fejtelenségre, szabadsággal való visszaélésre. Azért részint ezen okból, részint a kül-ellenesség — mert bizony sokszor annak kell tekintenünk — a polgári társadalom, a más felekezeti befolyás és hatalomra törekvés ellenében szükségünk van arra, hogy egyes egyházaink felett, a választott felsőség figyelme és bölcsesége örökjék, s a hatalomnak igazsággal, szeretettel teljes bizonyos fokát gyakorolja ott, a hol tévelygést, mulasztást, közönyt vagy épen pusztulást lát és tapasztal. De másfelől aztán ott, hol bajt, nyomort, veszélyt talál, szent kötelessége a rendelkezésre álló minden eszközöket felhasználni a baj orvoslására, a bűn büntetésére, a nyomor enyhítésére.

Nem tudom, más egyházmegyékben miként végzik a hívatottak az egyházlátogatást s mennyiben felel meg az eljárás és intézmény czéljának: de hogy nálunk e tekintetben sok a kívánni való, azt merem állítani. Például nem tudom felfogni, hogy egy nap alatt miként lehet két-három egyháznak anyagi, szellemi viszonyairól teljes meggyőződést szerezni, a hiányokat felfedezni, a bajokat elintézni, a nagyobb kérdésekben az egyház presbyteriumával tanácskozni, azt tanácsolni, utasítani, oktatni, az iskolákat alaposan megvizsgálni, a számadásokat tüzetesen átnézni, a névtári adatokat bejegyezni, az alamizsnákat, adományokat adókat elkönyvelni. Pedig ezek mind egyházlátogatási teendők. Szükség volna arra, hogy épen az egyházak hívei legyenek arról meggyőződve, hogy az egyházlátogatás leginkább az ő érdekükben, javukra történik, mert így könnyen és méltán azon meggyőződés származik náluk, hogy ennek nincs más célja, mint az adók, diurnumok s accidentiák beszédése, a mint erről alkalmunk is volt meggyőződni egykor, midőn egy merész egyháztág váratlanul e meggyőződésnek élőszoval is kifejezést adott. Ismerem a mentségeket is; egyik helyen nincs otthon a lelkész, hol, kinél végezze a küldöttség a teendőket? más helyen szűkkeblű, rideg ember a lelkész, kivel egy óráig is nehéz egy fedél alatt lenni, harmadik helyen nem igen akarja elismerni egyház, lelkész a küldöttség azon fenhatóságát, hogy mindeneket megvizsgáljanak; más helyen nem lehet a presbyterium tagjait összeszedni, nincs kikkel beszélni; sok helyen szives látás helyett kinézik a látogató küldöttséget, még a mindennapi kenyeret sem jó szívvvel adják, vagy az egyház rovására jól felszámítják, és tudná a jó Isten mi mindenféle

mentségekkel védik a felületes egyházlátogatást. Szerintem mindezen mentségek távol vannak attól, hogy a kitűzött fontos kötelesség teljesítésének terhe alól feloldó súlylyal birnának: megmondá idvezitőnk: „*A ki engemet akar követni, vegye fel az én keresztemet,*“ bizony a kereszt kisebb-nagyobb terhe nélkül talán egyetlen hivatalos eljárásunk sincs. Teljesen hiszem és tudom, hogy vannak fentebb rajzolt jellemű lelkészeink, kik eljárásukkal, hanyagságukkal lelkiismeretlenségükről, hivatali méltatlanságukról adnak bizonyítványt, pedig sokszor épen érdekekben is kell, hogy fellépjen az egyházlátogató küldöttség, sokszor az egyházi élet viszályát vagy a lelkész és hívek közötti súrlódást egy tapintatos eszélyes közbelépéssel megszüntethetik, kibékíthetik, míg magok között csak versengeni, egymást bántalmazni voltak képesek: azért erélyes fellépéssel szükség az olyanokat rendreutasítani. Mennyi kicsinyes ügy van, a mit az egyházakban látogatáskor röviden el lehetne intézni, részint felvilágosítás, részint tanácsadás által; így pedig egyházmegyei gyűléskor halmazzal van a folyamodvány, kérvény, panasz, annyira, hogy a közérdekű ügyek szenvednek miattok, s lesznek küldöttségi kinevezések, elodázások, hosszadalmas, káros, fárasztó eljárások; kétségtelen, hogy sok teendő nézne így az egyházlátogató küldöttségre, épen azért tartom azt, hogy másként kell beosztani az eljárást s úgy, hogy legyen valóban czéljának megfelelőleg végrehajtvá.

Hogy milyennek s miként rendezettnek óhajtanám én az egyházlátogatást, azt is elmondom röviden.

Az esperesti tisztességben és teherben rendesen idős lelkészek részesülnek és munkálkodnak, azoktól azt kívánni hogy különösen télviz idején 40—50, sőt több egyházból álló megyéjüket személyesen vizsgálják meg: legalább is kegyetlenség lenne, épen úgy a sok utazás testi, mint a sok baj, teendő, szellemi erejüket kifárasztja, kimerítheti, azért ott vannak az egyházmegyei ülnökök, kikkel rendelkezik, oszsa el minden esperest megyéjét területének nagysága vagy az egyházak számához képest 4—5 vagy több részre, hogy egy-egy küldöttségnek legfeljebb 10 egyház jusson; ebből egy részt járjon be önmaga, — óhajtanó, hogy épen a segédgondnokkal, a többiekét szintén egyházi és világi ülnökök között oszsa fel s így minden egyes küldöttség tüzetesebben s alaposabban végezhetné a reá bizottakat, a pénzübeli kérdések más uton és más időben is elintézhetők lennének, ez által a látogatás is ridegségéből vesztené. Az egyházak, ha előbb nem, legalább pár nappal biztosan értesítve legyenek a látogatás idejéről, hogy semmi tekintetben se menthessék magukat a rendtelenségben; minden az egyház, iskola, lelkész, tanító, gondnok hatáskörében levő ügyekről biztos tudomást szerezzenek, a szükséghez képest intést, feddést, dorgálást, buzdítást, dicséretet, lelkesítést alkalmazzanak; alkalmilag a vasárnapon látogatott egyházban annak viszonyaihoz alkalmazott templomi tanítást tartsanak, szóval egész eljárásukon nem a kimért, rideg szabatosság, nem a sokszor helytelenül használt kérdések száraz feltevése, feleletek bejegyzése által előidézett lelki üresség támadjon, hanem valódi úgyszeretet, buzgóság, szeretteljes gondozás, igazságos megbíralás és utasítás meleg érzelmei lássanak meg. Részemről ilyennek szeretném látni és tapasztalni mindenütt az egyházlátogatási eljárást, s hiszem, hogy üdvös hatása nem maradna el.

Nyílt levél Gergely Károly tisztelt barátomhoz, mint a ref. közélettanodai tanáregyesület jegyzőjéhez.

Kedves barátom!

Mint a ref. közélettanodai tanáregyesület vidéki bizottságának egyik legigénytelenebb tagja veszek bátorságot magamnak, hogy a gymnáziumi új tantervre egy pár rövid észrevételt tegyek nyilvánosan a „Protestáns Hetilap“ olvasó közönsége előtt, hadd lássa az oktatásügy iránti érdekeltség, hogy az általánosnak látszó felfogástól, mily eltérő nézete is van egy némelyikünknek. — Nézetem szerint ugyanis:

1. A reáltantárgyak az új tantervben túlságosan háttérbe vannak szorítva. Tudom én, hogy a gymnáziumnak más a feladata, más a reáliskolának. De valamint a reáliskolának a maga különleges iránya mellett nem szabad szeme elől eltéveszteni az általános emberi műveltség szükségességét: épen úgy, sőt sokkal inkább a gymnáziumnak — midőn az általános emberi műveltségre, mint fő céljára akar elkészíteni — nemcsak az iskolának, hanem az életnek is kell tanítania; tehát kötelessége a reáltantárgyakból annyi ismeretet nyújtani a tanulónak, a mennyi a mai időben minden művelt embernek, papnak, tanítónak, ügyvédnek, hivatalnoknak megkívánatik, vagy legalább megadni a kellő alapot, hogy az óriási léptekkel haladó reáltantárgyakban magukat hivatásukhoz illőleg tovább képezhessék mindazok, kik a gymnáziumi tanfolyamot kellő sikerrel végezték. Ide járul még azon másik körülmény, hogy reál- vagy csak polgári-, avagy csak felső-népiskola is igen kevés vidéki városban van s hogy az ilyenmü iskolák megszorodjanak egy pár évtized alatt, arra — szerintem — nem sok kilátás van. Ennél fogva, legalább az algymnáziumnak lehetőleg ezek helyét is pótolni kell, annyi inkább, mert az algymnáziumban — a kisebb vagy vidéki városokban — sokan, olyan szülők is kívánják gyermekeiket az elemi iskola elvégzése után tovább képeztetni, kik nem akarják azokat tudományos pályára nevelni; de az iskolától méltán megvárják, hogy az minél több, az életre szükséges és hasznos ismereteket nyújtson. Már az ilyeneket a gymnáziumból teljesen kiszorítani, vagy azt rájuk nézve haszontalanná tenni, legalább is méltánytalanság lenne; hiszen az ilyenek, mint birtokosok hordozzák jórészen, közvetlen vagy közvetve, mint egyházi és polgári adózók, a gymnáziumok, főiskolák s az egész országos oktatási ügy anyagi terhét is; külön reál- vagy polgári iskolát fentartani pedig nincs módjokban.

2. Hogy az új tanterv szerint a földrajz az összes természeti tanulmányok széles alapú elemi fokává alakuljon át, ez magában véve jó volna; de az már — szerintem — igen nagy kérdés, hogy ez valósággal és kielégítő módon, miképen fog megtörténni? Mert ha az algymnáziumi földrajz a kítűzött feladatnak meg akar felelni, annyi tananyagot magába kell ölelnie és oly terjedelművé kell lennie, hogy azt az új tantervben kiszabott számú órákon jól elvégezni teljesen lehetetlen! Tartok tőle, hogy lesz majd: „ex omnibus aliquid, e toto nihil.“

3. A történelmet az algymnáziumból majdnem egészen kiszorítani s annak helyét a nyelvtan, vagy legalább a fogalmazás eszközül és anyagául szolgáló mondákkal, regék-

kel, mythusokkal, tehát — ha a finom megkülönböztetésekre nem képes gyenge gyermekkel megértetni akarjuk — széles értelemben a mesék birodalmába tartozó dolgokkal elfoglalni a legnagyobb tévesztésnek tartom. — Képzem, hogy sokan mennyire világtól elmaradt gondolkodásának mondanak ezen állítasomért! Hallom, hogy az oktatás minden ágának fejlődészerünek s a gyermek hajlamához alkalmazottnak kell lenni; hogy a népek őstörténete mesékben és homályban vész el s a mit a történetirók nem jegyeztek fel, vagy nem tudnak, azt a nép mondákkal, regékkel, mythusokkal pótolta, vagy hogy az egyszerű, kezdetleges ember a mythussal a természet egyik vagy másik kiváló jelenetét akarta leírni; tehát a tanításban is a mythusnak meg kell előznie a történelmet, annyival inkább, mert a gyermek a regéket, mythusokat nagyon kedveli. Mind ezen okoknál fogva én is szükségesnek tartom a mythologia tanítását az érettebb koru, fejlettebb eszü s mind a hit- és erkölcsstan terén, mind a reáltudományok alapelemeiben maguknak tiszta fogalmakat szerzett tanulókra nézve. Ellenben a fejletlen önálló gondolkodással még nem bíró, való és költött dolgok közt különbséget tenni még csak kezdő 9—12 éves gyermekekre nézve a regéket, mondákat olyanoknak tartom, melyek az egyetlen egy legfőbb *Való*ról már némileg megszerzett felséges fogalmakat kisebbitik, az erkölcsöket lazítják, a gyenge értelmet, a tisztulni kezdett gondolkodást megzavarják, a valóság és lehetőség világából a beteges képzelgés országába tántorítják. Hogy az 1. és 2-ik osztályba járó tanuló szereti hallgatni vagy olvasni a regéket és mondákat, azt én elhiszem; de azt is tudom, hogy tündérekről, boszorkányokról való vénasszonyi meséket még — talán — jobban szereti hallgatni sok gyermek, s a kétszarvu, vagy háromnadrágu emberről való regényeket, a nagyobb ifjak közül sokan mulatságosabbaknak találják a komoly tudományoknál. De azért a komoly tudományokkal való foglalkoztatás helyett ezeket olvassassuk velük?? Hiszen épen ezen szellemi kórságból kell őket kivenni, és azt kedveltetni meg minél előbb a gyermekekkel, a mi valóság; nem a képzelgés és babona homályában tartani őket, hanem a valóságos, szép, nagy, nemes és igaznak ismeretére vezérelni; ezt pedig nem a Niobe, Hermesz, Tantalusz s másokról költött mondák által érzük el, hanem inkább az önismeretet, mint a bölcselkedés, vagy helyesen okoskodás alapját tanító, soha haragra nem gerjedő bölcs Sokratesnek, — a gyermekek taníttatását már törvény által sürgető Szólonnak, — az életét hazája javáért feláldozó Kodrusnak, — az egyenes lelküségét még hazája könnyü megszabadításánál is többre becsülő Fábriusnak, — a fogadását még élete árán is megtartó Régulusnak, — az önzetlen Cincinnatus, Washington és Hunyadi Jánosnak, — a gazdagságot és tudományt egyedül saját igyekezete és becsületessége által szerzett, aztán pedig gazdagságát és tudományát hazája és az emberiség javára fordító Franklin stb. életrajzainak tanítása által eszközölhetjük biztosabban. Igenis, tanítani kell a latinnyelvben már kissé haladottaknak az „Aesopus-Phaedrus“-féle meséket, melyek „risum movent et prudenti vitam consilio movent.“ De a mondákban, mythusokban ilyen bölcs tanácsokat hiában keresünk. Félre tehát a mondákkal! tanítsunk — mint előbb — a történelem gyönyörű

és soha egészen le nem tarolható, érett kalászkokkal kinálkozó mezejéről válogatott tanulságos élet- és jellemrajzokat! — Dixi et salvavi animam meam.

Karczag, 1880. februárius 23.

Kovács Imre.

Adakozás.

Folytatása az aradmegyei árvizkárosult egyházak részére gyűlt könyöradományok kimutatásának.

Az egyházkerületi pénztárnoki hivatal utján: hevesi és n.-kunsági egyházvidék, második küldemény 140 frt 72 kr; bihari egyházvidék 43 frt; békés-bánati egyházvidék második küldemény 346 frt 27 kr, ismét a békés-bánati egyházvidék harmadik küldemény 385 frt 38 kr; Nádudvar, T.-Roff és T.-Dob 20 frt 47 kr; szatmári egyházvidék 49 frt 10 kr; közvetlen hozzám küldött Földes 6 frt; nagyszalontai egyházvidékből Geszt 3 frt; Okány 30 frt; Erdőgyarak 18 frt; Sarkad 50 frt; K.-Apáti 5 frt; Mező-Sass 19 frt 81 kr. Összesen az első kimutatáskor fentmaradt 1 frt 67 krral 1118 frt 42 kr.

Ezen összegből eljuttattam a bél-zeréndi egyháznak 734 frt 64 krt, lelkésznek 226 frt 80 krt, tanítónak 155 76 kr; n.-zeréndi egyháznak 185 frt 11 krt; fekete-gyarmati egyháznak 180 frt 11 krt; nagy-zeréndi és f.-gyarmati lelkésznek 20 frt, tanítóknak 16 frt. — Összesen 1118 frt 42 kr.

Első kimutatás szerint bejött 1159 frt 96 kr. Második kimutatás szerint 1116 frt 75 kr. Együtt 2276 frt 71 kr. Kézbesített első kimutatás szerint 1158 frt 29 kr. Második kimutatás szerint 1118 frt 42 kr. Összesen 2276 frt 71 kr.

Hálás köszönetem ismételt nyilvánítása mellett

Kelt Komádiban. 1880. márcz. 16.

Nagy Dániel,
esperes.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

Nagybecsü kézirat. Marosvásárhelyen Koncz József főiskolai tanár a gróf Telekiek családi levéltárában ritka becsü irodalomtörténeti kincset talált. Ez nem más, mint Péchy Simonnak a szombatosok alapítójának biblia-fordítása 1638-ból. A fordítás Péchy Simonnak sajátkezű írása s Mózes első könyvét egészen, és a második könyvből tizenkét részt foglal magában. A fordításról irodalomtörténetünknek volt tudomása, de a kézirat létezéséről nem, s e lelet a legérdekesebb irodalmi kincset hozta napvilágra.

A közép és reáliskolákra vonatkozólag a közoktatásügyi miniszter ur egy 112 §-ra terjedő törvényjavaslatot tett le a képviselőház asztalára, mely előbb a közoktatásügyi bizottságnak adatik ki, tanulmányozás és jelentés-tétel végett s majd csak azután fog magában a képviselőházban tárgyalatni.

Gyászhir. JUHÁSZ BÉNIÁMIN öcsödi nyugalmazott ref. lelkész folyó hó 11-én d. e. 10 órakor, életének 76-ik s boldog házassága 39 évében tüdőszélhűdés következtében egy napi szenvedés után jobblétre szenderült. Földi maradványai e hó 13-án a ref. templomban tartott gyászistenisztelet után tétettek örök nyugalomra. Áldás emlékére!

A francia senatus a nem engedélyezett szerzetes rendekre vonatkozó VII. cikkét a Ferry-féle törvényjavaslatnak másodszer is elvetette. Mint mondják, a miniszterium a régibb törvények alapján az ily szerzetes rendeket s köztük a jézsuiták rendjét is ki fogja úzni Franciaországból s így megkezdí a Cultur-kampf-ot, melybe már Németország belefáradt.

Csudák és jelek Irországban. A connaugthi grófságban fekvő Knock falu Lourdes-ot és Marpíngent homályba borítani készül. Öt hónappal ez előtt (1879. aug. 21.) egy este a falusi templom végfalán több egyén egy ritka fény tűneményt veit észre. A megvilágított hely közepén három életnagyságú alakot láttak, melyekben ök Szűz Máriát, Józsefet és János evangyelistát ismerték fel, melyek két óra hosszan át láthatók voltak. A tanuk ezek voltak: a falusi lelkész szolgálátában álló ifju férfi, ennek mindkét nővére, a lelkész gazdasszonya és három-négy gyermek. Az általok látott bibliai személyeket úgy rajzolják, a mint azok az ugynevezett szentképeken láthatók. Mária egy szép koronával és bököpenyben jelent meg: Józsefnek ősz haja és szakála volt; János püspöki süvegben és papi öltözötben kezében misés könyvét tartva állt egy oltár előtt, melyen egy bárány, vállán keresztel, volt látható. Egy dublini lap mely ezen csudát jelenti, nem mulasztja el azon gyanut, hogy egy búvlámpás, vagy vilany alkalmazása volt a játékban, nyomatékosan elutasítani. Ezen tűnemények hírére növekvő tömegek zarándokoltak ide s a csodás jelenségeket csodás gyógyítások követték nagy számban; a templom falai mankókkal és az itt történt egyéb csodás gyógyítások eszközeivel vannak már beaggatva. Egy római lap a knocki templomban egy zarándokgyülekezetet következőleg rajzol: „A legnagyobb résznek szeme az oltár feletti falon (melynek külső oldalán a tűnemények látszottak) függtek; némely arczok kegyes elragadtatás miatt fénylettek, mások természet feletti behatás fényében ragyogtak.“ — A csodafalat deszkákkal borították be, mert a zarándokok oly nagy mohósággal igyekeztek arról egy darab meszet vagy követ szerezni, akár azért, hogy azt, mint ereklyét megőrizzék, akár azért, hogy azt mint gyógyszert használják, hogy a templom leomlásától lehetett félni. Hir szerint ezen csodás jelenetek már véres verekedésre szolgáltatottak okot. Talán ezen szegény irországi atyafiaknak is inkább kenyérre, mint csodákra volna szükségök.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **Jóó István.**

Főmunkatárs: **Tóth Sámuel.**

KÖNIG RUDOLF lelkésznél

Budapesten, (Váci-ut, 76. sz. a.) kaphatók:

BIBLIAI KÉZIKÖNYV,

kalauzul a szentírás tanulmányozásához. Irta **Dr. Angus József.** — Lelkészek és theológiát tanulók számára. Magyar fordításban 46 iv. Angol vászonkötésben 3 frt 80 kr.

Krisztus és az Irás.

Irta **Dr. Saphir Adolf.** Angolból fordította Győri Vilmos. 1879. Angol vászonkötésben 60 kr.

FRIGYES KATONA.

Elbeszélés a reformáció történetéből. 1880. Vászomban kötve 60 kr.

Minden küldemény utánvét mellett bérmentve küldetik Budapestről.